

Hoofdstuk 14: Verschonen, zindelijk worden en slapen

Belangrijke momenten

Wist je dat een pedagogisch medewerker dagelijks twee uur bezig is met het verschonen en te slapen leggen van één baby? En dat het verschonen en naar bed brengen van een groep peuters datzelfde aantal uren vraagt? Belangrijke uren, omdat ze bij uitstek geschikt zijn voor het scheppen van emotionele veiligheid en geborgenheid. HELEEN VAN DER VELD

In het hoofdstuk Verschonen, zindelijk worden en slapen draait het om veiligheid en welbevinden, intimiteit en plezier in het eigen lijf. Het gaat bovendien om: **Kijk ik mag er zijn, Kijk we doen het samen** en **Kijk ik kan het zelf**. Met dit verzorgingsgebied wordt vooral een beroep gedaan op vertrouwde relaties tussen pedagogisch medewerker en kind. En op haar observatievermogen. Door goed te kijken naar de signalen die het kind afgeeft, vind je de balans tussen helpen en zelf (laten) doen. Afstand nemen of een extra knuffel geven. Hier-

bij geldt nadrukkelijk dat de signalen en de behoeften bij ieder kind verschillen. Verschillen zijn er ook bij de ouders. Sommige ouders vinden het belangrijk dat hun kind snel zindelijk wordt, of willen absoluut niet dat hun kind bloot rondloopt. Een open communicatie met ouders zorgt ervoor dat diversiteit geen probleem hoeft te zijn.

Van baby tot kleuter

In het boek worden de ontwikkelingsverschillen beschreven van baby's en peuters met betrekking tot hun

lichaamsbewustzijn. Door zorgvuldige observaties kun je zien wanneer het kind zich nieuwe vaardigheden heeft eigengemaakt.

- Baby's zijn zich niet bewust van het legen van hun blaas en darmen. Voor de verschoning – en het moment ervan – zijn ze volledig afhankelijk van de pedagogisch medewerker. Als dit behoedzaam gebeurt, koppelt de baby een positief gevoel aan dit verschoningsmoment en zijn eigen lichaam.
- Dreumesen en peuters ontdekken gaandeweg de lichamelijke signalen die erop wijzen dat ze naar de wc moeten. Als een kind vier is, kan het meestal zelf naar de wc. Het kan zich ook al goed zelf aankleden, al zal het nog geholpen moeten worden met knopen en ritsen. Oudere peuters zullen ook een vermoeid gevoel herkennen bij zichzelf en intuïtief weten dat ze even moeten rusten.

Veiligheid en welbevinden

Tijdens verschoningsmomenten is een vertrouwde relatie tussen pedagogisch medewerker en kind belangrijk. Het draagt bij aan een gevoel van veiligheid en welbevinden. Belangrijke voorwaarde is dat een pedagogisch medewerker respectvol met het kind omgaat. Het kind geeft zich immers letterlijk bloot. Daarbij geldt:

- Sensitieve responsiteit: blijf in gesprek. Ook met een baby. Zeg welke handeling je gaat uitvoeren. Reageer op signalen en verwoord wat je ziet of ruikt.
- Heb respect voor de autonomie en stimuleer elke poging van het kind 'het zelf te doen.'
- Rituelen en structuren: houd dezelfde

volgorde van handelingen aan. Geef het kind daarin ook een vaste rol.

- Houd rekening met het individuele tempo van het kind. Sommige kinderen worden langzaam wakker, andere willen meteen weer spelen.

Kijk, ik mag er zijn

Kijk, ik mag er zijn. Als een kind dat voelt, zit het lekker in zijn vel en beschikt het over zelfrespect en zelfbesef. Bij alle vormen van verzorging speelt de ontwikkeling van zelfbesef een grote rol. Kinderen die hun eigen lichaam ontdekken – en de werking ervan – hebben behoefte aan begeleiding. Ze leren dat het nare gevoel van een natte luier verdwijnt als ze verschoond zijn en dat een ‘hangerig gevoel’ verdwijnt met een slaapje of wat te eten.

Kinderen leren zichzelf ook kennen door strijd. Ze willen dan helemaal geen schone broek en spartelen heftig tegen. Als pedagogisch medewerker moet je ze die strijd gunnen, maar ook grenzen stellen. Laat het kind nog even spelen, maar geef ook aan wanneer je wel gaat verschonen.

Als je merkt dat kinderen belangstelling hebben voor hun eigen lichaam en dat van anderen, kun je als pedagogisch medewerker daarop inspelen. Je benoemt bijvoorbeeld lichaamsdelen en de verschillen tussen jongens en meisjes. Er is ruimte voor seksueel getint gedrag, maar ook hier gelden grenzen. Je bespreekt met kinderen wat ze fijn en niet fijn vinden. Je leert ze die privégevoelens van anderen te respecteren en hebt daarin zelf een voorbeeldfunctie.

Zindelijkheid

Zindelijk worden is een belangrijke mijlpaal in een peuterleven. Niet alleen voor de peuter, maar ook voor de volwassenen om hem heen. Het is belangrijk om het kind niet te veel onder druk te zetten. Ieder kind heeft zijn eigen tempo. Een kind is pas toe aan zindelijkheidstraining als:

- het langere tijd droog is

- het zelf zegt dat het naar de wc moet
- het op de pot wil zitten en andere kinderen imiteert.

Het sturen en ervaren van de sluitspielen is een hele kunst. De pedagogisch medewerker helpt een kind dat zindelijk probeert te worden door aandacht te geven aan de spierbewegingen die daarbij horen. Prijs het als het een goede houding aanneemt en laat het de kunst afkijken bij de groten, die al wel zelf op de wc gaan zitten.

Zelf aan- en uitkleden

Kinderen die uitgenodigd worden om actief mee te doen bij het aan- en uitkleden zullen steeds meer zelf doen. Maar in deze fase gaan ze ook grapjes maken en expres het verkeerde voetje aangeven. Als pedagogisch medewerker kun je het spelletje slim meespelen.

Zelf reguleren slaap en rust

Vermoeidheidssignalen verschillen bij ieder kind. Met hulp van de pedagogisch medewerker leren peuters hun eigen vermoeidheid herkennen. Dat is het moment om ze te leren hoe ze kunnen uitrusten. Moeten ze naar bed, of is een boekje op de bank voldoende? Bij het slapen of rusten geven de rituelen houvast. Kinderen zullen sommige rituelen overnemen en zichzelf rustig maken.

Samenwerken met ouders

Om de overgang van thuis naar het kindercentrum zo goed mogelijk te laten verlopen, nemen pedagogisch medewerkers tijdens de wenperiode gewoontes van thuis over. Dat geldt ook voor slaaprituelen. Toch zal het kind na een tijdje meegaan in de structuur van het kindercentrum en wordt dat moeiteloos geaccepteerd. Kinderen kunnen goed onderscheid maken tussen het dagverblijf en thuis. Soms blijken ouders wel moeite te hebben met die verschillen. Door met elkaar in gesprek te blijven, hoeven er geen problemen te ontstaan. Maar wijs de ouders duidelijk op het beleid en

motivatie van het centrum.

Soms kun je met ouders handige tips uitwisselen. Vraag hoe zij hun kind verschonen en adviseer ze op jouw beurt om hun kinderen makkelijke kleding aan te trekken. Het zelf aan- en uitkleden wordt zo makkelijker en leuker. En daar wordt iedereen blij van.

Hoofdstuk 14 werd geschreven door Aafke Huisman; hoofdstuk 13, dat werd behandeld in ons vorige nummer, is van Loes Kleerekoper. «

Het Pedagogisch kader is een leidraad voor pedagogisch werk in de kindercentra waarmee instellingen en pedagogisch medewerkers hun eigen weg kunnen vinden.

Het maakt aan de hand van theorie en voorbeelden uit de praktijk zichtbaar wat het pedagogisch werk in kindercentra inhoudt.

Er is opgeschreven hoe we in Nederland kinderen in kindercentra en peuterspeelzalen opvoeden en vanuit welke uitgangspunten er wordt gewerkt.

In deel 1 komt de theorie aan de orde en deze wordt geïllustreerd en uitgelegd aan de hand van praktijkvoorbeelden. De hoofdstukken in deel 2 gaan over de praktijk. Deze zijn opgebouwd volgens een vast stramien, waarin de theorie wordt gekoppeld aan praktijksituaties zoals bijvoorbeeld verschonen, samen spelen of bewegen.

Vaste aandachtspunten zijn hierbij: de belangrijke ontwikkelingen van kinderen op dit gebied, veiligheid en welbevinden, leren en ontwikkelen, diversiteit, samenwerken met de ouders en observeren en plannen.

Het Pedagogisch kader is een initiatief van het Pedagogenplatform en werd uitgewerkt door Elly Singer en Loes Kleerekoper.

Het boek Pedagogisch kader kindercentra 0 – 4 jaar wordt uitgegeven door Elsevier Gezondheidszorg en is te bestellen via www.kinderopvangtotaal.nl > shop.

De prijs is (tijdelijk) € 19,95. De tekst van het boek is ook terug te vinden op www.curriculumkinderopvang.nl.